

УДК: 368.9

DOI: 10.31732/2663-2209-2026-83-147-155

Дата надходження: 14.08.2026

Дата прийняття до друку: 22.09.2026

Дата публікації: 30.09.2026

Ця робота ліцензується відповідно до [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО АДАПТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Захар Біблій¹, Світлана Плетенецька²

¹Аспірант, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: BiblyiZV@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-6728-2980>

²Канд. екон. наук, доцент кафедри економіки та фінансів, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: svitlanapm@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2695-0712>

INTERNATIONAL EXPERIENCE IN THE FUNCTIONING OF THE PERSONAL INSURANCE MARKET AND OPPORTUNITIES FOR ITS ADAPTATION IN UKRAINE

Zakhar Biblyi¹, Svitlana Pletenetska²

¹PhD student, KROK University, Kyiv, Ukraine, e-mail: BiblyiZV@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-6728-2980>

²PhD in Economics, KROK University, Kyiv, Ukraine, E-mail: svitlanapm@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2695-0712>

Анотація. Статтю присвячено дослідженню міжнародного досвіду функціонування та розвитку ринку особистого страхування на прикладі Нідерландів, Німеччини, Чехії, Польщі та Румунії. Українські страховики у сфері life-страхування відстають від світових страховиків за рівнем охоплення населення такими послугами та їх номенклатурою. Однак бракує досліджень у цій царині, які б узагальнювали передовий досвід та можливості його адаптації в реаліях українського страхування. Метою роботи є дослідження міжнародного досвіду функціонування та розвитку ринку особистого страхування окремих країн Європи, а також визначення можливостей адаптації певних практик до умов України. Об'єктом дослідження є процеси функціонування та розвитку ринку особистого страхування в окремих країнах Європейського Союзу. Теоретичну основу дослідження становлять концептуальні засади функціонування ринку особистого страхування. У роботі використано такі загальнонаукові та спеціальні методи: метод аналізу та синтезу – при виборі країн дослідження з різними моделями та рівнями розвитку страхового ринку; метод статистичного аналізу – під час дослідження обсягу ринку, рівня проникнення та частки особистих видів страхування; метод середньоекономічного темпу зростання – при розрахунку середньорічних темпів зростання особистих видів страхування; метод порівняльного аналізу – для зіставлення показників щільності ринку особистого страхування досліджуваних країн ЄС та визначення відмінностей у рівні споживання страхових послуг. Отримані результати показали, суттєві відмінності у рівнях розвитку національного ринку особистого страхування та чинників, що їх зумовлюють від стану функціонування ринку за кордоном. Встановлено, що високі показники розвитку особистого страхування можуть бути пов'язані зі специфікою регуляторних моделей, тоді як високі темпи зростання на ринках із низьким початковим рівнем розвитку не завжди свідчать про структурні зміни. Узагальнення міжнародного досвіду дозволило встановити наявність прямого взаємозв'язку між рівнем добробуту населення та розвитком ринку особистого страхування. А розрахунок концентрації ринку особистого страхування за показниками часток трьох і п'яти найбільших страхових компаній дав змогу виявити неоднорідність структури конкуренції та ступеня консолідації національних страхових ринків досліджуваних країн. Комплексне застосування вищезгаданих методів посприяло отриманню обґрунтованих висновків та результатів дослідження. Розроблені рекомендації спрятимуть розширенню та вдосконаленню системи особистого страхування в Україні.

Ключові слова: особисте страхування, проникнення страхування, щільність страхування, концентрація страхового ринку, міжнародний досвід.

Формул: 1, **рис.:** 1, **табл.:** 3, **бібл.:** 12

Abstract. This article examines the international experience regarding the operation and development of the personal insurance market, using the Netherlands, Germany, the Czech Republic, Poland, and Romania as case studies. Ukrainian life insurers lag behind their global counterparts in terms of market penetration and the range of services offered. However, there is a lack of research summarizing best practices in this field and exploring the potential for adapting them to the realities of the Ukrainian insurance sector. The study aims to analyze the operation and development

of personal insurance markets in selected European countries and to identify opportunities for adapting specific practices to Ukrainian conditions. The research focuses on the functioning and development of personal insurance markets within specific European Union countries. The study is grounded in the conceptual principles governing personal insurance markets. The authors employed a range of general scientific and specialized methods, including: analysis and synthesis (to select countries representing diverse insurance market models and development levels); statistical analysis (to examine market volume, penetration rates, and the share of personal insurance products); the geometric mean growth rate method (to calculate average annual growth rates for personal insurance); and comparative analysis (to contrast personal insurance market density indicators across the selected EU countries and identify disparities in the consumption of insurance services). The findings reveal significant differences between the development levels of national personal insurance markets—and the factors driving them—and the market dynamics observed abroad. It has been established that high levels of personal insurance development may be linked to the specifics of regulatory models, whereas rapid growth rates in markets with a low initial level of development do not necessarily indicate structural changes. A synthesis of international experience revealed a direct correlation between the population's level of well-being and the development of the personal insurance market. Furthermore, calculating market concentration based on the market shares of the three and five largest insurance companies highlighted the heterogeneity of the competitive structure and the degree of consolidation within the national insurance markets of the countries studied. The comprehensive application of these methods facilitated the formulation of well-founded research conclusions and results. The recommendations developed will contribute to the expansion and improvement of the personal insurance system in Ukraine.

Keywords: personal insurance, insurance penetration, insurance density, insurance market concentration, international experience.

Formulas: 1, **Fig.:** 1, **Tab.:** 3, **Bibl.:** 12

Вступ. Ринок особистого страхування кожної країни має свої особливості, сформовані під впливом рівня економічного розвитку, державної політики, соціального забезпечення, законодавчого регулювання та страхових традицій. Відповідно, досвід окремих країн може містити унікальні підходи та практики, які становлять інтерес для інших ринків і можуть бути адаптовані з урахуванням їхніх національних особливостей. Особисте страхування відіграє важливу роль у забезпеченні фінансового захисту населення, зменшенні впливу соціальних та економічних ризиків, а також є важливою складовою розвитку фінансової системи країни. Водночас рівень і структура розвитку ринку суттєво відрізняються між країнами, що зумовлює доцільність їх порівняльного аналізу та вивчення чинників, які визначають ці відмінності. Для України, ринок особистого страхування якої перебуває на етапі становлення та зазнає впливу наслідків пандемії COVID-19, повномасштабної війни та глобальних економічних криз, актуальним є пошук ефективних моделей розвитку та вивчення успішних міжнародних практик з метою оцінки можливостей їх адаптації до українських реалій.

Аналіз останніх досліджень. Сучасні дослідження розвитку ринку

особистого страхування значну увагу приділяють медичному страхуванню як механізму фінансового захисту населення. Зокрема, у своїй роботі науковці Purcel, Dragos, Mare & Dragos (2023) встановили залежність розвитку добровільного медичного страхування від рівня економічного та фінансового розвитку, особливостей державного фінансування охорони здоров'я та рівня довіри до системи медичних послуг на основі аналізу 26 європейських країн ОЕСР. У статті автори підтвердили гіпотезу, що зі зростанням рівня фінансового розвитку населення та довіри до системи охорони здоров'я добровільне медичне страхування більшою мірою заміщує прямі витрати пацієнтів.

Детальне дослідження показників страхових премій, щільності й проникнення страхування, структури та концентрації ринку 27 країн ЄС відобразила у своїй роботі Witkowska (2023). Її результати підтверджують суттєві відмінності між страховими ринками, що обумовлює доцільність їх порівняння з урахуванням економічних та інституційних особливостей кожної з країн.

Особливої актуальності це набуває для пострадянських країн, де розвиток добровільного медичного страхування має власну специфіку. Śliwiński та Borkowska (2023) на прикладі Польщі визначили

ключовими чинниками попиту на приватне медичне страхування демографічні характеристики, стан та ефективність державної системи охорони здоров'я, страхової обізнаності та рівень доходів населення. Водночас Балицька та Тимошенко (2023), досліджуючи досвід Польщі, акцентують увагу на значенні регуляторного середовища, фінансової стійкості страховиків та захисту прав страхувальників у процесі розвитку страхового ринку. Крім цього, автори детально розглядають імплементацію Solvency II як важливу складову наближення національного страхового ринку до європейських стандартів та наводять практичні рекомендації щодо впровадження нових методів контролю за платоспроможністю українських страховиків.

Водночас недостатньо дослідженим залишається комплексна оцінка функціонування особистого страхування країн ЄС із різними рівнями економічного та страхового розвитку, а також визначення можливостей адаптації їхнього досвіду до українських умов. Саме це зумовлює необхідність подальшого порівняльного аналізу показників розвитку ринку, його динаміки, структури та особливостей деяких країн.

Постановка завдання. Дослідження ринку особистого страхування України було б неповним без зіставлення його сучасного стану з досвідом країн, які вже пройшли окремі етапи трансформації та розвитку страхового ринку. Міжнародний досвід у цьому контексті цінний як конкретний, вимірюваний орієнтир: країни Європейського Союзу, з якими Україна поглиблює інтеграцію в межах виконання Угоди про асоціацію та гармонізації законодавства з директивою Solvency II, уже пройшли етапи формування регуляторної інфраструктури, розвитку страхової культури населення та побудови сучасного, диверсифікованого ринку особистого страхування. Порівняння українського ринку з окремими європейськими страховими ринками дозволяє не лише оцінити відмінності в

рівні їх розвитку, а й визначити їх масштаб, структурні особливості та потенційні напрями подальшого розвитку України.

Методичну основу дослідження становить сукупність загальнонаукових і спеціальних методів: метод аналізу та синтезу – при виборі країн дослідження з різними моделями та рівнями розвитку страхового ринку, метод статистичного аналізу – при дослідженні обсягу ринку, рівня проникнення та частки особистих видів страхування, метод середньогеометричного темпу зростання – при розрахунку середньорічних темпів зростання особистих видів страхування, метод порівняльного аналізу - для зіставлення показників щільності ринку особистого страхування досліджуваних країн ЄС та визначення відмінностей у рівні споживання страхових послуг, метод наукового узагальнення – для формулювання висновків.

У зв'язку з цим метою подальшого дослідження є порівняльний аналіз рівня та динаміки розвитку ринку особистого страхування в окремих країнах Європейського Союзу з визначенням особливостей їх розвитку та можливостей адаптації відповідного досвіду до українських умов.

Результати дослідження.

Страховий ринок стрімко розвивається як в Україні, так і у зарубіжних країнах. Однак, якщо порівняти ці ринки, можна констатувати, що рівень розвитку вітчизняного ринку особистого страхування є значно нижчим від страхового ринку зарубіжних країн. Саме тому розвиток страхової справи повинен базуватися на вивченні та розумному застосуванні європейського досвіду, адже порівняння окремих страхових ринків дає змогу виявити переваги і недоліки кожного з них та оцінити можливість його імплементації для удосконалення вітчизняного ринку страхових послуг.

У роботі порівняльний аналіз здійснено за двома ключовими показниками розвитку страхового ринку - рівнем проникнення та щільністю страхування на прикладі п'яти країн

Європейського Союзу із різним рівнем зрілості страхового сектору. Для порівняння та аналізу було обрано країни, які відображають різні моделі та рівні розвитку страхового ринку:

- Нідерланди – мають один із найвищих у ЄС рівнів проникнення страхування, зумовлений унікальною для Європи моделлю обов'язкового базового медичного страхування, що адмініструється приватними страховиками. Дана країна є верхньою межею порівняння, особливо показовою саме для аналізу ринку особистих видів страхування;

- Німеччина – найбільший і один із найзріліших страхових ринків ЄС;

- Польща – найближчий за географією, історією та стартовими умовами постсоціалістичний сусід України;

- Чехія – порівнянний за масштабом та траєкторією ринкових реформ постсоціалістичний ринок Центральної Європи;

- Румунія – країна ЄС з одним із найнижчих рівнів проникнення страхування - нижня межа порівняння в межах ЄС.

Такий підбір дозволяє розглянути український ринок одночасно у зіставленні з «верхньою» і «нижньою» межею розвитку страхового сектору в ЄС, а також із найближчими за стартовими умовами постсоціалістичними економіками.

Для кожної з обраних країн проаналізовано обсяг страхового ринку, рівень проникнення особистого страхування у ВВП, а також частку особистих видів страхування (страхування життя та медичного страхування) за 2024-2025 рр. Даний підхід дозволяє не лише зафіксувати поточний масштаб кожного ринку, а й оцінити відносну вагу особистого страхування в його структурі – показник, що безпосередньо характеризує зрілість і спрямованість розвитку національної страхової системи (табл 1).

Зіставлення п'яти країн ЄС демонструє виразний розрив між зрілими західноєвропейськими ринками та постсоціалістичними економіками –

причому не лише за обсягом, а й за самою структурою страхування. Проникнення страхування коливається у восьмикратному діапазоні: від 8,5% ВВП у Нідерландах до 1,1% ВВП у Румунії. Німеччина займає проміжну позицію (5,68% ВВП), тоді як Польща та Чехія формують окремий кластер постсоціалістичних ринків із проникненням 2,3-2,6% ВВП - тобто утричі нижчим за німецький і майже вчетверо нижчим за нідерландський показник. В Україні рівень проникнення страхування в останні роки залишався на рівні близько 1% ВВП, що характеризує український страховий ринок як один із найменш розвинених порівняно з європейськими ринками та свідчить про значний потенціал його подальшого розвитку (Плетенецька & Біблій, 2025).

Частка особистих видів страхування підтверджує цей розрив ще виразніше: у Нідерландах вона сягає показника 83,7%, у Німеччині до 61,3%, тоді як у Польщі та Чехії не перевищує 30 - 32%, а в Румунії становить майже 24%. Це означає, що на розвинених ринках особисте страхування є домінантним сегментом, тоді як у постсоціалістичних країнах ринок і далі складається переважно з майнових та автотранспортних видів страхування.

Важливо зазначити, що високий показник Нідерландів значною мірою штучний і не порівняний напряду з іншими країнами. Близько 60,5 млрд євро нідерландського «медичного» сегмента (що становить приблизно 93% від загальної суми премії медичного страхування) - це не добровільне приватне страхування, а обов'язкове базове медичне страхування, яке кожен резидент зобов'язаний придбати в приватного страховика за законом (Houtepen, IJsendijk & Stoevelaar, 2025). Якщо виключити цей компонент, частка особистого страхування Нідерландів впаде приблизно до 18,9%, тобто опиниться нижче по рівню особистого страхування, ніж Румунія. Це принципово важливий висновок для розрахунку: він показує, що величезний «успіх» нідерландського ринку особистого страхування – це передусім наслідок державної регуляторної моделі

(обов'язковість базового покриття через приватний сектор), а не органічного

розвитку страхової культури чи попиту населення.

Таблиця 1

Обсяг ринку, проникнення та частка особистих видів страхування (медичне + життя): країни ЄС, 2024-2025 рр.

Країна	Рік	Загальний ринок (EUR)	Проникнення % ВВП	Частка страхування життя	Частка медичного/ здоров'я	Сукупна частка особистого страхування
Нідерланди	2024	95,2 млрд євро включно з Zvw*	8,5% (включно з Zvw*)	13,8%	64,7%	78,5%
	2025	99,4 млрд євро включно з Zvw*	8,5% (включно з Zvw*)	15,7%	68%	83,7%
Німеччина	2024	238 млрд євро	5,53%	39,5%	21,8%	61,3%
	2025	250 млрд євро	5,68%	38,4%	22,4%	60,8%
Польща	2024	19,9 млрд євро	2,4%	27,5%	2,7%	30,2%
	2025	21 млрд євро	2,6%	27,1%	3,4%	30,5%
Чехія	2024	9,15 млрд євро	2,27%	31,8%	0%	31,8%
	2025	10,19 млрд євро	2,32%	31,1%	0%	31,1%
Румунія	2024	4,7 млрд євро	1,1%	19%	2,6%	21,6%
	2025	5,0 млрд євро	1,2%	20,9%	2,5%	23,9%

Джерело: сформовано автором на основі (OECD, 2025, European Insurance and Occupational Pensions Authority, 2025)

*- обов'язкове базове медичне страхування (Zvw)

Оцінка показників лише у двох часових точках не дає змоги повною мірою охарактеризувати тенденції, тому додатково варто ще простежити, як саме змінювався обсяг ринку особистого страхування в кожній із п'яти країн протягом останніх шести років. Динаміка зростання дозволяє визначити, чи є високий (або низький) показник конкретного року стійкою тенденцією, чи разовим відхиленням, і яка з країн демонструє органічніший, стабільніший розвиток сегмента особистого страхування. Середньорічні темпи зростання можна розрахувати за формулою:

$$\text{Середньорічні темпи зростання} = (V_{\text{кінц}} / V_{\text{поч}})^{(1/n)} - 1,$$

де $V_{\text{кінц}}$ – обсяг ринку особистого страхування в кінцевому році періоду, $V_{\text{поч}}$ – обсяг ринку в початковому році, n – кількість років у періоді (табл. 2).

Дані таблиці 2 підтверджують і поглиблюють висновок, зроблений на основі статичного порівняння двох років. Румунія демонструє найвищий середньорічний темп зростання серед усіх п'яти країн +20,9%, де ринок особистого страхування зріс більше ніж у 2 рази за п'ять років. Проте це класичний ефект «наздоганяючого зростання» з українського низького рівня: в 2020 році сукупні страхові премії особистого страхування складалі 460 млн євро.

Таблиця 2

Розрахунок середньорічних темпів росту особистих видів страхування в країнах ЄС

Країна	Початкове значення	Кінцеве значення	n (років)	Середньорічні темпи зростання
Нідерланди	60,9 млрд євро (2021)	80,6 млрд євро (2025)	4	+7,3%
Німеччина	147,0 млрд євро (2020)	152,0 млрд євро (2025)	5	+0,7%
Польща	4,82 млрд євро (2020)	6,4 млрд євро (2025)	5	+5,8%
Чехія	1,80 млрд євро (2020)	3,17 млрд євро (2025)	5	+12%
Румунія	0,46 млрд євро (2020)	1,19 млрд євро (2025)	5	+20,9%

Джерело: розраховано авторами на основі European Insurance and Occupational Pensions Authority

Польща та Нідерланди демонструють близькі, помірні темпи зростання +5,8% і +7,3% відповідно – це поступовий, стабільніший розвиток без різких коливань, типовий для ринків, що вже пройшли гостру фазу становлення. Німеччина демонструє найповільніший темп зростання +0,7%, де ринок особистого страхування майже не виріс в грошовому еквіваленті за аналізованих п'ять років. Це свідчить про вичерпання екстенсивного потенціалу зростання на насичених ринках: подальший розвиток можливий не за рахунок збільшення проникнення, а за рахунок якісного розширення продуктової лінійки. Таким чином, зіставлення частки ринку в конкретному році і динаміки за п'ять років дає можливість узагальнити: країни з формально найвищими показниками розвитку особистого страхування (Нідерланди) не обов'язково є еталоном органічного розвитку страхової культури, тоді як країни з найнижчими початковими показниками (Румунія) можуть демонструвати найшвидшу динаміку зростання до середньоєвропейського рівня.

Жоден із розглянутих досі показників – ні частка ринку, ні темпи зростання не дають уявлення про абсолютний масштаб страхового захисту, яким користується пересічний мешканець кожної з аналізованих країн. Частка та середньорічний темп зростання є відносними показниками: вони можуть

зростати навіть тоді, коли реальна сума, яку людина витрачає на страхування свого життя й здоров'я, залишається невеликою порівняно з іншими країнами. Для усунення цієї прогалини розрахуємо показник щільності страхування, який демонструє обсяг страхових премій особистого страхування в розрахунку на одну особу населення. Саме цей показник дозволяє побачити реальний, а не відносний розрив між ринками і перевірити, чи справді високі темпи зростання (наприклад, в Румунії) наближають цю країну до середньоєвропейського рівня споживання страхових послуг в абсолютному вираженні (табл. 3).

Розрахунок, який представлений в таблиці 3 демонструє суттєву диференціацію ринків особистого страхування за показником щільності. Найвищий рівень має ринок Нідерландів від 3 824 євро у 2023 р. до 4 468 євро у 2025 р., що майже втричі перевищує показник Німеччини від 1 669 євро до 1 819 євро за аналогічні аналізовані роки. Далі спостерігається помітний розрив до постсоціалістичного кластера країн – Чехії та Польщі, тоді як Румунія формує нижній рівень. Найповільніше зростання щільності спостерігається в Німеччині – з 1 669 до 1 819 євро, тобто приріст лише на 9% за два роки.

Таблиця 3

Щільність ринку особистого страхування країн

Країна	Населення 2023, млн	Населення 2024, млн	Населення 2025, млн	Щільність 2023, €/особу	Щільність 2024, €/особу	Щільність 2025, €/особу
Нідерланди	17,81	17,94	18,04	3 824	4 107	4 468
Німеччина	84,40	83,99	83,58	1 669	1 737	1 819
Чехія	10,83	10,87	10,91	205	268	290
Польща	36,80	36,65	36,50	154	164	176
Румунія	19,10	19,07	19,04	41	53	62

Джерело: розраховано авторами на основі Eurostat, European Insurance and Occupational Pensions Authority

Це узгоджується з висновком про насиченість німецького ринку: приріст щільності тут переважно зумовлений зростанням вартості страхових продуктів, а не розширенням охоплення населення, оскільки чисельність населення Німеччини за досліджуваний період навіть скорочувалася (з 84,40 до 83,58 млн осіб).

Таким чином, показник щільності страхування доповнює та частково уточнює результати, отримані на основі показників частки ринку та рівня проникнення страхування у відсотках до ВВП. Проведене порівняння свідчить, що за цим показником Україна суттєво поступається більшості досліджуваних країн ЄС, що вказує на збереження значного розриву в абсолютних масштабах розвитку ринку особистого страхування. Водночас відносно нижчий рівень щільності страхування в окремих країнах Центральної та Східної Європи, зокрема в Румунії, свідчить про неоднорідність рівня розвитку страхових ринків регіону. Відмінності між країнами за показниками проникнення не завжди супроводжуються відповідними відмінностями за обсягом страхових премій у розрахунку на одну особу, що зумовлює необхідність комплексного використання відносних та абсолютних показників. Отже, показник щільності є важливим доповненням до оцінки рівня розвитку ринку особистого страхування, оскільки дає змогу виявити відмінності в абсолютному масштабі страхового споживання, які можуть залишатися непомітними при аналізі лише відносних показників.

Не менш важливою характеристикою зрілості ринку є структура конкуренції, яка складається на

ньому, зокрема ступінь концентрації страхових компаній. Рівень концентрації дозволяє оцінити, наскільки ринок є консолідованим навколо обмеженого кола великих гравців, і опосередковано свідчить про бар'єри входу, інтенсивність конкуренції та стадію розвитку ринкової інфраструктури в кожній із досліджуваних країн. Наведений графік ілюструє неоднорідну структуру конкуренції на ринках особистого страхування п'яти досліджуваних країн Європейського Союзу. Найвищий рівень концентрації демонструють Нідерланди (67% на ТОП 3 страховиків, з оцінним показником топ-5 близько 90%) – типова ознака зрілого, консолідованого фінансового сектору з високими бар'єрами входу, зумовленими капітальними вимогами Solvency II (рис. 1).

Чехія та Румунія формують проміжний, структурно подібний кластер – ТОП 3 у межах 64-64,6%, а ТОП 5 страхових компаній від 73,3% до 79,6%, що свідчить про спорідненість їхніх ринкових моделей – переважно «life-домінантних», з обмеженою кількістю великих міжнародних страхових груп, передусім VIG, Allianz, Generali, NN, які історично й одночасно освоювали ці два географічно суміжні центральноевропейські ринки (XPRIMM, 2024). Польща демонструє проміжний рівень концентрації – приблизно 65% концентрується на ТОП 3 страховиках, однак із нетиповою структурою: тут домінує один яскраво виражений національний лідер PZU, 44% одноосібно – спадщина колишньої державної монополії на страховому ринку (Bankier, 2026).

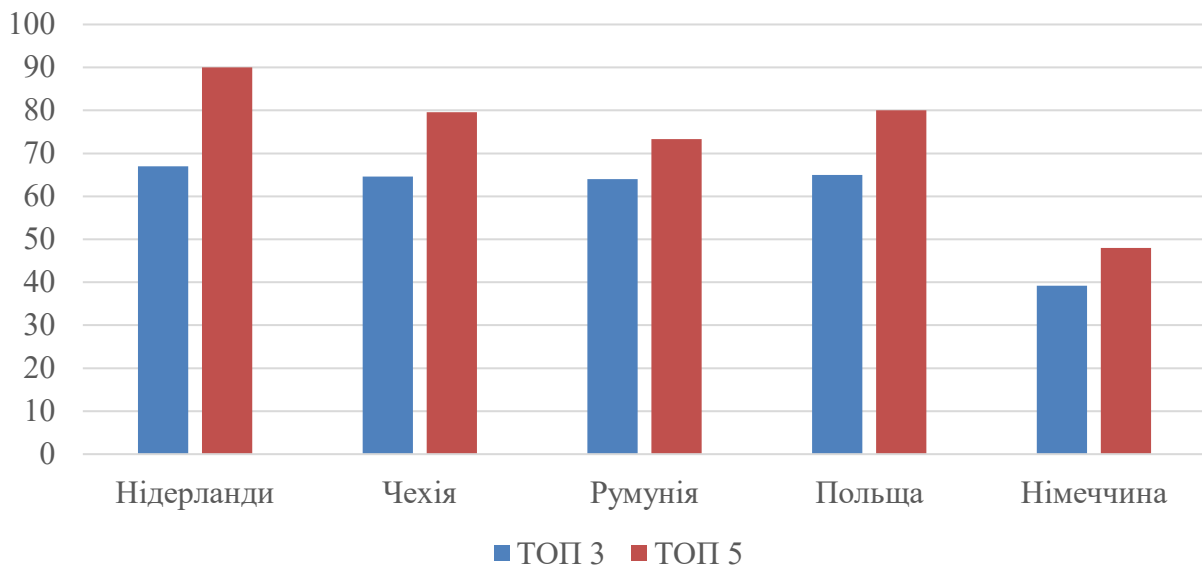

Рис. 1. Концентрація ринку особистого страхування (ТОП 3 та ТОП 5 СК) у 2025р., %

Джерело: сформоване автором на основі European Insurance and Occupational Pensions Authority, 2025

Найнижчий рівень концентрації спостерігається в Німеччині з показником 39,2% на ТОП 3 – найбільшому і найдиверсифікованішому ринку, де жоден страховик не має домінуючого впливу, а конкуренція розподілена між численними середніми та нішевими гравцями. Проте, сам по собі високий рівень концентрації не є самостійним показником зрілості ринку і його оцінювання має здійснюватися комплексно, у поєднанні з показниками розміру та розвитку ринку, зокрема щільністю і проникненням страхування, а також кількістю його учасників.

Попередні розраховані показники не дають відповідь на питання, чи є встановлений розрив у розвитку ринків результатом об'єктивної економічної закономірності, пов'язаної з рівнем добробуту населення, чи він зумовлений радше інституційними, культурними та регуляторними факторами, не пов'язаними напряму з доходом. Якщо розрив пояснюється передусім різницею в доходах населення, то основним інструментом його подолання має бути економічне зростання як таке (Purcel, Dragos, Mare & Dragos, 2023). Якщо ж дохід є лише одним із багатьох факторів, а сам характер залежності між доходом і споживанням

страхових послуг є нелінійним, то необхідні цілеспрямовані регуляторні та інституційні заходи, здатні прискорити розвиток ринку незалежно від темпів економічного зростання.

Висновки. У результаті проведеного дослідження отримано наукові результати, що пов'язані з оцінкою порівняння ринків особистого страхування п'яти країн ЄС (Нідерланди, Німеччина, Чехія, Польща, Румунія) дозволяє сформулювати такі узагальнені висновки. По-перше, зіставлення показників проникнення та щільності страхування виявило глибокий розрив між розглянутими країнами ЄС. Найважливішим методологічним результатом цієї частини аналізу стало встановлення того, що формально найвищий показник розвитку ринку особистого страхування (Нідерланди) значною мірою є штучним наслідком специфічної регуляторної моделі, а саме обов'язкового базового медичного страхування, а не органічного розвитку страхової культури.

По-друге, аналіз темпів зростання та щільності страхування за 2020-2025 рр. показав, що країна з найнижчим початковим показником Румунія демонструє найвищу динаміку зростання,

однак цей ефект переважно пояснюється низькою базою, а не якісною структурною трансформацією ринку.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в систематизації досвіду розвитку особистого страхування країн ЄС та можливості впровадження його елементів у страхові відносини України. Теоретичне значення роботи полягає у встановленні прямого взаємозв'язку між рівнем добробуту населення та розвитком ринку особистого страхування, що дасть можливість врахувати це при розробці

державної соціальної та економічної політик. Отримані результати мають безпосереднє практичне застосування, оскільки особисте страхування виступає додатковим елементом захисту населення та джерелом фінансових ресурсів.

Подальші наукові дослідження з теми доцільно виконувати у контексті порівняння успішного впровадження досвіду країн ЄС в Україні з метою імплементації найкращих європейських практик у страхові відносини.

Конфлікт інтересів. Автори заявляє, що дослідження проводилося за відсутності будь-яких комерційних або фінансових відносин, які могли б бути витлумачені як потенційний конфлікт інтересів.

Фінансування. Автори заявляють, що публікацію цієї статті профінансовано авторами самостійно.

Етична заява. Усі процедури, виконані в межах цього дослідження, відповідали інституційним та міжнародним етичним стандартам.

Заява щодо генеративного ШІ. Автори заявляють, що генеративний штучний інтелект не використовувався під час підготовки цього рукопису.

Внесок авторів. Усі автори зробили однаковий внесок у розроблення концепції дослідження, написання тексту та затвердження остаточної версії рукопису.

Література:

1. Purcel, A.-A., Dragos, C. M., Mare, C., & Dragos, S. L. (2023). Voluntary health insurance and out-of-pocket payments in European OECD countries. *Economic Modelling*, 120, 106190. <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2023.106190>
2. Witkowska, J. (2023). The Life and Non-Life Insurance Market in the European Union. *Olsztyn Economic Journal*, 18(2), 157-170. <https://doi.org/10.31648/ocej.10290>
3. Śliwiński, A., & Borkowska, I. (2023). Demand for private health insurance: An empirical study of post-communist countries. *Journal of Management and Financial Sciences*, 50. <https://doi.org/10.33119/JMFS.2023.50.6>
4. Балицька, М., & Тимошенко, М. (2023). Польський досвід впровадження Solvency II: особливості та інсайти для України. *Сталий розвиток економіки*, (2(47)), 16-21. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2023-47-2>
5. Плетенецька, С., & Біблій, З. (2025). Функціонування ринку особистого страхування в умовах воєнного стану в Україні. *Вчені записки Університету «КРОК»*, 1(77), 80-88. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-77-80-88>
6. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2025). *Global insurance market trends 2025*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/0d11ecf4-en>
7. European Insurance and Occupational Pensions Authority. (2025). *European insurance overview 2025*. https://nexteuropa-multisites.s3.eu-west-1.amazonaws.com/www.eiopa.europa.eu/assets/insurance-overview-report/European_Insurance_Overview_2025.html
8. Houtepen, J., IJsendijk, R., & Stoevelaar, T. (2025). Analysing 2024 solvency and financial condition reports (SFCR) of health insurers in the Netherlands. *Milliman*. <https://www.milliman.com/en/insight/2024-sfcr-health-netherlands>
9. European Insurance and Occupational Pensions Authority. *Insurance statistics*. https://www.eiopa.europa.eu/tools-and-data/insurance-statistics_en
10. Eurostat. *Population on 1 January*. European Commission. <https://doi.org/10.2908/TPS00001>
11. XPRIMM. (2024). XPRIMM insurance report: First half 2024. https://fliphtml5.com/tmmnz/mgdb/XPRIMM_Insurance_Report_First_Half_2024
12. Bankier (2026). Rynek ubezpieczeń w 2025 r. – kto zyskał, a kto stracił? <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Rynek-ubezpieczen-w-2025-r-kto-zyskal-a-kto-stracil-9110077.html>